

Валерій ВИЧАВКА,

Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

СИЛИ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПРОТИДІЮ ТЕРОРИЗМУ

У статті розглядаються підрозділи Державної прикордонної служби України які здійснюють протидію тероризму. В результаті дослідження норм національного законодавства та відомчих нормативно-правових актів визначено, що силу, яка застосовується для протидії тероризму варто розглядати як, можливість персоналу робити фізичний вплив, діяти відповідно до виявлених ознак терористичної загрози, що склалися під час охорони державного кордону. Встановлено, що спеціальними підрозділами Державної прикордонної служби України, які виконують завдання з протидії тероризму є: мобільні підрозділи що безпосередньо підпорядковуються Адміністрації Державної прикордонної служби України; мобільні підрозділи регіональних управлінь (окремі відділи прикордонної служби типу С) та підрозділи швидкого реагування прикордонних загонів (прикордонні комендатури швидкого реагування).

Ключові слова: *тероризм, протидія тероризму, Державна прикордонна служба України, підрозділи охорони кордону, сили, підрозділи спеціального призначення, мобільні підрозділи.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Організація боротьби з тероризмом в Україні та забезпечення її необхідними силами, засобами і ресурсами здійснюються Кабінетом Міністрів України у межах його компетенції [1, ч. 1 ст. 4]. Центральні органи виконавчої влади беруть участь у боротьбі з тероризмом у межах своєї компетенції, визначеної законами та виданими на їх основі іншими нормативно-правовими актами [1, ч. 2 ст. 4]. Одним із суб'єктів протидії тероризму є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону [1, ст. 4]. Державна прикордонна служба України (далі – ДПСУ) реалізуючи свої повноваження, вживає конкретні заходи наявними силами і засобами..

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Питання

застосування та використання в охороні державного кордону сил і засобів різними підрозділами, за різноманітних умов вже були предметом досліджень у працях науковців, зокрема: А. М. Білоруса, В. Л. Зьолки, І. С. Катеринчука, В. А. Кириленка, В. В. Лемешко, М. М. Литвина, Р. М. Ляшука, В. О. Назаренка, Б. М. Олексієнка, О. М. Ставицького та багатьох інших. Переважно у наукових працях розглядаються сили апріорі із різних аспектів: правових, військових, управлінських, технічних та інших. Однак комплексно не було проаналізовано і з'ясовано, які сили ДПСУ виявляють та протидіють такій протиправній діяльності як тероризм.

Метою статті є дослідження сил ДПСУ які здійснюють протидію тероризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Етимологія терміну «сила» розглядає її різноманітні прояви та види, залежно від сфери наукового пізнання. Словник української мови визначає її як здатність живих істот напруженням м'язів робити фізичні рухи, виконувати різні дії; фізична енергія людини, тварини. Застосування цього терміна у множині у словнику тлумачиться як: частина суспільства або суспільна група, що характеризується певними ознаками або спрямованістю у своїй діяльності, своїх намірах [2, п. 11.]

Тлумачний словник Ожегова визначає силу, як здатність живих істот напруженням м'язів робити фізичні дії, рухи; взагалі – фізична і моральна можливість активно діяти [3].

Значення слова «сила» тлумачиться як: 1) здатність живих істот виконувати певні фізичні дії; 2) війська, збройні сили, або військові сили; 3) суспільна група, верства, характерна певними відмінними ознаками; 4) робітник, виконавець [4, с. 274–275].

В нормативно-правових актах та науковій літературі людські ресурси, які використовуються в оперативно-службовій діяльності об'єднуються терміном «сили» [5, с. 94].

Часто, силу (сили) ототожнюють з військовим підрозділом, Збройними Силами, армією, загonom, дивізією, бригадою, полком, батальйоном, ротою, тощо. В таких випадках змістом поняття «сили» є люди [5, с. 94].

Словник основних термінів у сфері боротьби з тероризмом дає визначення «силове припинення терористичного акту» – як фізична нейтралізація терористів [6, с. 99].

Отже, це дає нам підстави характеризувати «силу» як інтелектуальну, фізичну складову здатну виконувати поставлені завдання.

В Законі України «Про боротьбу з тероризмом» зазначається, що при проведенні антитерористичної операції використовуються сили: особовий склад і спеціалісти суб'єктів боротьби з тероризмом, а також підприємств, установ, організацій, які залучаються до участі в антитерористичній операції [1, ч. 1 ст. 13]. Отже, протидію терористичній діяльності забезпечує особовий склад і спеціалісти суб'єктів боротьби з тероризмом.

Особовий склад у словниках розглядають як:

склад людей, що працюють або служать у якій-небудь установі, військовій частині, на підприємстві і т. ін.;

всі військовослужбовців і цивільні наймані особи військової частини, з'єднання, об'єднання, установи або іншої військової організації. Тому, весь особовий склад поділяють на військовослужбовців і цивільний персонал. У складі військовослужбовців виділяють рядовий, сержантський, офіцерський склад [7].

До особового складу ДПСУ належать військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України. Військовослужбовці є головною вирішальною силою в охороні державного кордону та протидії тероризму, вони використовуються з урахуванням фаху, ступеня підготовки, моральних і ділових якостей. Працівники ДПСУ, як правило, використовуються для забезпечення оперативно-службової діяльності. Трудові відносини працівників регулюються законодавством України про працю. Залучення працівників до

оперативно-службової діяльності визначається наказом начальника прикордонного загону [8, ст. 31].

Закон України «Про Державну прикордонну службу України» визначає загальну структуру Державної прикордонної служби України в складі якої професійно виконують завдання військовослужбовці та працівники:

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону;

територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону;

Морська охорона, яка складається із загонів морської охорони;

органи охорони державного кордону – прикордонні загони, окремі контрольно-пропускні пункти, авіаційні частини;

розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону [9, ч. 1 ст. 6].

Окреме місце у попередженні терористичної діяльності у прикордонній сфері відіграють оперативні сили та засоби призначені для здійснення заходів оперативно-розшукової діяльності в інтересах охорони державного кордону на ділянці прикордонного загону. Оперативними силами є офіцери оперативно-розшукових підрозділів [8, ст. 32]. ОРД полягає у збиранні оперативно-значущої інформації стосовно об'єктів зацікавленості Державної прикордонної служби України за допомогою оперативних засобів [8, ст. 111]. Ефективність діяльності служб, що відповідають за захист держави від тероризму, була б вкрай низькою без використання прихованих форм дій.

Прийняття ефективного управлінського рішення щодо необхідності застосування рішучих заходів із протидії терористичній загрозі, базується на інформаційно-аналітичному забезпеченні, систематичному проведенні аналізу ризиків, що включає прогнозовані та реальні терористичні загрози як у зовнішній так і у внутрішній безпеці держави. Крім цього, ДПСУ забезпечує надання в умовах проведення антитерористичної операції (АТО) відповідним

підрозділам інформації, необхідної для виконання завдань щодо боротьби з тероризмом.

Недостатність інформації, як і її надмірна кількість, що не підкріплена всебічним аналізом, призводить до прийняття невірних управлінських рішень, збільшує невизначеність та ризики і, як наслідок, зростання впливу терористичної діяльності. Тому, необхідно своєчасно опрацьовувати великий масив розрізненої інформації, необхідності оперативно, достовірно, повно та достатньо аналізувати актуальні питання. Априорі, вирішення зазначеної проблематики в ДПСУ покладено на інформаційно-аналітичне забезпечення органів (підрозділів) прикордонного відомства [10, с. 208]. Для цього і створені нові структури, зокрема інформаційно-аналітичні підрозділи, які здійснюють діагностику, прогнозування та моделювання інформаційних подій і процесів різних типів і рівнів. Особовий склад цих підрозділів повинен володіти знаннями основних методів діагностики, прогнозу та моделювання масових і спеціалізованих інформаційних подій і процесів пов'язаних із терористичною загрозою для України. Якість роботи цих підрозділів багато в чому визначається рівнем теоретичної підготовки їх співробітників у сфері аналітики.

Розвиток системи аналізу ризиків в ДПСУ став можливий завдяки тісній співпраці з іноземними партнерами – Прикордонною вартою Польщі, МОМ, Державним Департаментом США, ОБСЕ, Місією ЄК та ін., завдяки чому в ДПСУ в цілому успішно реалізовано відомчу програму запровадження системи аналізу ризиків у 2006 – 2009 р.р. Яка покращується і сьогодні. Для цього при АДПСУ в складі Департаменту організаційно-адміністративної роботи та аналітичного забезпечення діє Управління стратегічного планування та аналізу ризиків, яке має вертикаль підпорядкованих підрозділів в органах охорони державного кордону (інформаційно-аналітичні відділи). Але незважаючи на тривалий період, який пройшов з початку впровадження кримінального аналізу в ОРД ДПСУ (2006 рік), на даний час все ще не створено оптимальну структуру

підрозділів кримінального аналізу, інформаційну систему баз даних ДПСУ за єдиним принципом.

Для протидії терористичній діяльності в межах повноважень ДПСУ, в штаті прикордонних загонів функціонують Відділи оборонної, мобілізаційної роботи та організації антитерористичних заходів. Значна частина повноважень яких безпосередньо стосується оперативної організації протидії терористичної діяльності.

У системі ДПСУ є також навчальні заклади, науково-дослідні установи, підрозділи спеціального призначення та органи забезпечення [9, ч. 4 ст. 6]. Підрозділами спеціального призначення у Законі України «Про Державну прикордонну службу України» називаються такі підрозділи: оперативного документування, оперативно-технічні, забезпечення внутрішньої безпеки та власної безпеки [9, ч. 1 ст. 12].

В теорії юридичної науки під частинами (підрозділами) спеціального призначення розуміються, особливі частини і підрозділи ЗСУ, призначені для проведення у кризових ситуаціях чи з початком війни розвідувальних, диверсійних, терористичних, та ін. таємних операцій на території іноземної держави або в тилу противника.

О. П. Глуздань називає прикордонні підрозділи що протидіють терористичній діяльності на сході країни в сучасних умовах, - високоманевренними підрозділами (силами), і зазначає що ці підрозділи повинні відповідати таким основним вимогам:

1) постійна готовність до виконання поставлених завдань у визначених оперативних районах та здатність, з прибуттям на місце, негайно вступити у бій;

2) їх тилове забезпечення повинно ґрунтуватися на використанні власних сил та засобів;

3) готовність до ведення бойових дій самостійно та у взаємодії з підрозділами інших силових відомств, уміння вести бій в умовах міста;

4) володіння технікою проведення рейдів, організації засідок, нічних операцій, захисту від аналогічних видів бойових дій з боку противника [11, с. 23].

В. В. Лемешко та А. П. Курашкевич дають перелік таких підрозділів в ДПСУ на які покладається виконання спеціальних завдань і які з'явилися після 2014 року, як: оперативно-бойова прикордонна комендатура; оперативна зенітно-артилерійська прикордонна застава; оперативна протитанкова застава; снайперська прикордонна застава; мобільний прикордонний загін з новою бойовою організаційно-штатною структурою; прикордонні комендатури швидкого реагування [12, с. 56].

Отже, розглянуті вище підходи до розуміння «підрозділу спеціального призначення» не відповідають перерахованим однойменним підрозділами у ст. 12 Закону України «Про Державну прикордонну службу України». Цей Закон був прийнятий у 2003 році, а сьогодення вимагає від підрозділів спеціального призначення виконання завдань із забезпечення захисту і безпеки для всього населення держави і роботи її органів. Тому, вважаємо що норма статті 12 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» потребує внесення відповідних змін

Військовослужбовці ДПСУ, які виконують повсякденні завдання із охорони державного кордону та забезпечують пропуск через державний кордон громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства, при цьому здійснюють спостереження та пошук будь-яких ознак терористичної діяльності є основною «силою» в протидії тероризму на державному кордоні. При ускладненні обстановки на державному кордоні забезпечується посиленна його охорона та підкріплення основних сил протидії тероризму, це є необхідністю сьогодення. Аналогічно діють й інші правоохоронні органи України. Так наприклад, в повсякденній практиці органи Національної поліції вирішують свої завдання, реалізуючи специфічні для кожного підрозділу функції. Проте іноді складається ситуація, для вирішення якої виникає необхідність сконцентрувати всі наявні сили і засоби поліції, відсуваючи на другий план

поточні, повсякденні завдання. Такий досвід характерний і для практики охорони зовнішніх кордонів ЄС. На випадок виникнення надзвичайних ситуацій (коли держава-член ЄС з будь-якої причини не в змозі впоратися з ситуацією власними силами) для відновлення прикордонного контролю Прикордонна служба матиме резерв – орієнтовно 1500 фахівців та необхідне обладнання, які можуть бути оперативно передислоковані.

У межах діяльності ДПСУ функціонують спеціальні підрозділи для посилення основних сил охорони кордону у разі виникнення необхідності захисту та посилення охорони визначеної ділянки державного кордону, у тому числі і для протидії терористичній діяльності.

Один із таких підрозділів який підпорядкований безпосередньо Голові Державної прикордонної служби України є Окремий відділ для виконання спеціальних завдань (далі – ОВдВСЗ) – окремий підрозділ спеціального призначення Державної прикордонної служби України [13, п. 1]. Серед основних завдань які покладаються на цей підрозділ, ОВдВСЗ виконує комплекс скоординованих спеціальних заходів у взаємодії з органами Служби безпеки України та іншими суб'єктами боротьби з тероризмом, спрямованих на попередження, запобігання та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, терористичної діяльності на державному кордоні України, протидію яким законодавством віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України [13, аб. 4 п. 3]. А начальник ОВдВСЗ аналізує інформацію про прояви терористичної та озброєної організованої злочинної діяльності, вносить пропозиції (під час проведення спеціальної операції – її керівникові) щодо найбільш доцільного застосування і використання сил і засобів підрозділу [13, аб. 7 п. 7]; бере участь в організації проведення антитерористичних заходів [13, аб. 9 п. 7].

На виконання Концепції розвитку Державної прикордонної служби України на період до 2015 року, була затверджена Програма розвитку та реформування мобільних підрозділів Державної прикордонної служби України на період до 2013 року. Саме тоді було введено поняття «мобільні сили», до

складу яких ввійшли мобільні прикордонні застави прикордонних загонів, окремі мобільні прикордонні застави регіональних управлінь та мобільний прикордонний загін.

Головною метою цієї Програми було створення сучасних, повноцінних прикордонних структур, здатних, за рівнем фахової підготовки особового складу та технічної оснащеності, самостійно здійснювати спеціальні заходи з охорони державного кордону у межах компетенції Державної прикордонної служби України. На виконання ст. 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» мобільні підрозділи зобов'язані забезпечувати:

участь під час проведення Антитерористичним центром антитерористичних операцій на території пунктів пропуску через державний кордон, інших об'єктів, розташованих на державному кордоні та у прикордонній смузі [14, п. в];

відповідно до Порядку реагування на загрозу вчинення терористичного акту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 року № 730-3, захист об'єктів і особового складу Державної прикордонної служби України від терористичних загроз [14, п. г].

Окреме місце серед підрозділів спеціального призначення відведено 10-му Мобільному прикордонному загону, який напряму підпорядкується Адміністрації ДПСУ. До його особового складу, цього підрозділу пред'являються високі вимоги щодо набуття стійких практичних навиків ефективного використання зброї, спеціальних засобів, заходів фізичного впливу на правопорушників, автомобільної і спеціальної техніки, технічних засобів у різних умовах оперативно-службової діяльності в межах діючого законодавства. У зв'язку із тим що персонал 10-го Мобільного прикордонного загону повинен негайно реагувати та вміло діяти при виникненні нестандартної (кризової) ситуації; ведення спеціальних, патрульних та патрульно-пошукових дій в межах контрольованих прикордонних районів; здійснення силової підтримки оперативно-розшукових заходів та надання допомоги оперативно-розшуковим підрозділам і підрозділам внутрішньої та власної безпеки в

боротьбі з організованою злочинністю, а також проведення комплексу фізичних заходів із захисту військовослужбовців і персоналу ДПСУ від зазіхань на їх життя; участь разом з підрозділами СБУ та МВС у проведенні заходів, спрямованих на протидію терористичним проявам у визначених зонах відповідальності (об'єктах); забезпечення постійної готовності до виконання раптово виникаючих завдань.

У разі загострення обстановки на державному кордоні начальником регіонального управління приймається рішення (після затвердження його Головою ДПСУ) про застосування Прикордонна комендатура швидкого реагування (далі – комендатура). Комендатура є структурним підрозділом прикордонного загону, призначеним для захисту та посилення охорони визначеної ділянки державного кордону [15, п. 2].

Серед основних завдань комендатури є участь у межах, визначених законодавством України, у взаємодії з органами СБУ, органами внутрішніх справ та іншими правоохоронними органами у боротьбі з тероризмом [15, пп. 5 п. 6].

Самостійними підрозділами, створеними для виконання спеціальних завдань є окремі відділи прикордонної служби (типу «С») які використовуються для проведення та участі в спеціальних операціях, пов'язаних з підвищеним ризиком, в тому числі антитерористичних заходів в межах ділянки відповідальності (в контрольованих прикордонних районах та на об'єктах відповідальності регіонального управління) тощо [16, с. 81].

Отже, силу, яка застосовується для протидії тероризму, ми варто розглядати як, можливості персоналу робити фізичний вплив, діяти відповідно до виявлених ознак терористичної загрози, що склалися під час охорони державного кордону. До антитерористичних сил ДПСУ віднесемо особовий склад та оперативні сили [8, ст. 30].

Відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» тероризму протидіє особовий склад і спеціалісти суб'єктів боротьби з тероризмом. Поняття «спеціаліст» не розкривається в нормативно-правових актах щодо

протидії тероризму, тому застосуємо розкрите поняття в Кодексі адміністративного судочинства України, де визначено що «спеціалістом» є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних засобів і може надавати консультації під час вчинення процесуальних дій з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

Отже, спеціалістами прикордонної служби з протидії тероризму є особовий склад спеціальних підрозділів які мають відповідний рівень фахової підготовки та володіють професійними навичками діяти в особливих умовах охорони державного кордону України, технічно оснащені для активної протидії протиправній діяльності на кордоні, у тому числі терористичній загрозі та вміло проводять спеціальні заходи (самостійно або у взаємодії з іншими компетентними суб'єктами) із протидії та припинення таким загроза в межах компетенції. До таких спеціальних підрозділів відносяться 15 мобільних прикордонних застав, 5 відділів прикордонної служби (тип «С»), мобільний прикордонний загін та прикордонні комендатури швидкого реагування.

Таким чином, спеціальними підрозділами ДПСУ, які виконують завдання з протидії тероризму є: мобільні підрозділи що безпосередньо підпорядковуються Адміністрації ДПСУ; мобільні підрозділи регіональних управлінь (окремі відділи прикордонної служби типу С) та підрозділи швидкого реагування прикордонних загонів (прикордонні комендатури швидкого реагування).

Окрім персоналу ДПСУ, в протидії тероризму використовуються в широкому розумінні «сили» і представники взаємодіючих органів, органи та посадові особи місцевої влади та жителі контрольованих прикордонних районів.

Діяльність перерахованих підрозділів у повсякденній діяльності і у протидії тероризму спрямовується органами управління з Адміністрації ДПСУ, яка визначена Законом України «Про боротьбу з тероризмом» як суб'єкт боротьби з тероризмом [1, ст. 4]. До таких органів відносяться:

Департамент оперативної діяльності АДПСУ, відповідає за організацію та здійснення оперативно-розшукової діяльності, інформаційно-аналітичного забезпечення, при якому здійснює діяльність Управління боротьби з транскордонною злочинністю та виконання завдань кримінального провадження;

Департамент аналізу та оцінки інформації Державної прикордонної служби України, який забезпечує організацію діяльності щодо інформаційно-аналітичного забезпечення, аналізу та профілювання ризиків у сфері охорони державного кордону та захисту суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні в ДПСУ. При якому профільно з протидії тероризму функціонують Інформаційно-аналітичне управління та Управління аналізу ризиків. Також, Департамент аналізу та оцінки інформації координує та спрямовує роботу Головного управління аналітичного центру ДПСУ, який є самостійним структурним підрозділом забезпечення та який призначений для експертно-аналітичного забезпечення діяльності ДПСУ у сфері прикордонної безпеки та супроводу програм розвитку.

Для забезпечення взаємодії з Антитерористичним центром при Службі безпеки України та іншими суб'єктами боротьби з тероризмом з питань організації та проведення заходів щодо запобігання терористичним проявам та їх припинення в межах повноважень ДПСУ, координації антитерористичної діяльності структурних підрозділів Адміністрації ДПСУ сформовано Координаційну групу Адміністрації ДПСУ з питань антитерористичної діяльності [17, аб. 4]. Дана Координаційна група створена на позаштатній основі із представників структурних підрозділів Адміністрації ДПСУ і безпосередньо підпорядковується члену Міжвідомчої координаційної комісії Антитерористичного центру при СБУ – першому заступнику Голови ДПСУ.

Висновки. Отже, про «силу» яка використовується у протидії тероризму під час охорони державного кордону можна говорити у вузькому та широкому значенні. За вузьким підходом, розуміються тільки військовослужбовці та

працівники ДПСУ, а за широким - ще й персонал взаємодіючих міністерств та відомств, місцеві органи влади і населення прикордонних районів.

Щодо особового складу, який здійснює протидію тероризму необхідно розрізняти військовослужбовців які повсякденно виконують завдання з охорони державного кордону, несуть службу у прикордонних нарядах чи здійснюють іншу діяльність по виконанню завдань з охорони державного кордону в межах повсякденного функціонування прикордонного загону, та військовослужбовців які входять до складу підрозділів швидкого реагування, застосовуються в разі ускладнення обстановки на державному кордоні, в тому числі і під час виникнення терористичної загрози. Такі підрозділи підсилюють основні підрозділи охорони державного кордону. Військовослужбовців, які входять до складу підрозділів швидкого реагування можна вважати спеціалістами у протидії тероризму, через те що вони проходять спеціальну підготовку і володіють навиками діяти у складних умовах, у тому числі і при виникненні терористичної загрози на державному кордоні та проведенні АТО на сході країни.

Подальшого дослідження потребує визначення засобів, які використовує ДПСУ у діяльності щодо протидії тероризму.

Список використаної літератури

1. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
2. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 9. – С. 163.
3. Тлумачний словник Ожегова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://enc-dic.com/ozhegov/Sila-31962/>
4. Яременко В. В. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – 2-е вид., випр. – К. : Аконіт, 2001. – Т. 3. – 862 с.
5. Ляшук Р. М. Адміністративно-правове регулювання застосування силових заходів у діяльності Державної прикордонної служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. / Ляшук Роман Миколайович – К., 2010. – 246 с.
6. Антипенко В. Ф. Словник основних термінів у сфері боротьби з тероризмом / В. Ф. Антипенко, В. П. Варганов, М. А. Дмитренко, С. І. Качур,

В. В. Крутов; СБУ. Ін-т опер. діяльн. та держ. безпеки. – К., 2006. – 144 с.

7. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1974 – 1980. – Т. 5. – С. 779.

8. Статут Державної прикордонної служби з охорони державного кордону України. Частина I. Прикордонний загін (проект). – Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2004. – 101 с.

9. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 27. – Ст. 208.

10. Фаріон О. Б. Окремі питання інформаційно-аналітичного забезпечення органів (підрозділів) державної прикордонної служби України в умовах проведення антитерористичної операції / О. Б. Фаріон // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : тези VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 10 грудня 2015 року). – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2015. – С. 207-210.

11. Глуздань О. П. Місце й роль прикордонних підрозділів у системі оборони (охорони) державного кордону України в умовах проведення антитерористичної операції / О. П. Глуздань // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : тези IX Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 8 грудня 2016 року). – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2016. – С. 22–24.

12. Лемешко В. В. Про необхідність подальшого розвитку прикордонних підрозділів для виконання спеціальних завдань у державній прикордонній службі України / В. В. Лемешко, А. П. Курашкевич // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : тези IX Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 8 грудня 2016 року). – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2016. – С. 55–56.

13. Про затвердження Положення про Окремий відділ для виконання спеціальних завдань Державної прикордонної служби України : наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 21.01.2016 № 11 . / Окреме видання.

14. Про затвердження Програми розвитку та реформування мобільних підрозділів Державної прикордонної служби України на період до 2013 року : наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 9 липня 2010 № 523 / Окреме видання.

15. Про затвердження Положення про прикордонну комендатуру швидкого реагування Державної прикордонної служби України : наказ Міністерства внутрішніх справ від 21 березня 2016 року № 190 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 34, –

Ст. 1341.

16. Кириленко В. А. Щодо питання пошуку шляхів підвищення ефективності виконання завдань мобільними підрозділами регіональних управлінь / В. А. Кириленко О. В. Мейко// Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – 2013. – № 2 (17). – С. 81–86.

17. Положення про координаційну групу Адміністрації Держприкордонслужби України з питань антитерористичної діяльності : наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 29 березня 2017 № 26 / Окреме видання.

Вычавка В. Силы Государственной пограничной службы Украины, которые осуществляют противодействие терроризму

В статье рассматриваются подразделения Государственной пограничной службы Украины, которые осуществляют противодействие терроризму. В результате исследования норм национального законодательства и ведомственных нормативно-правовых актов определено, что силу, которая применяется для противодействия терроризму следует рассматривать как, возможности персонала делать физическое воздействие, действовать в соответствии с выявленными признаками террористической угрозы, сложившиеся во время охраны государственной границы. Выяснено, что о «силе», которая используется в противодействии терроризму во время охраны государственной границы можно говорить в узком и широком смысле.

Установлено, что специальными подразделениями Государственной пограничной службы Украины, которые выполняют задачи по противодействию терроризму являются: мобильные подразделения непосредственно подчиняются Администрации Государственной пограничной службы Украины; мобильные подразделения региональных управлений (отдельные отделы пограничной службы типа С) и подразделения быстрого реагирования пограничных отрядов (пограничные комендантуры быстрого реагирования).

Ключевые слова: *терроризм, противодействие терроризму, Государственная пограничная служба Украины, подразделения охраны границы, силы, подразделения специального назначения, мобильные подразделения.*

Vychavka V. Forces of the National Border Service that counteract terrorism

The article is devoted to the forces of the National Border Service counteracting terrorism. As the result of study of national legislative standards and departmental legislative acts it was determined that the force that counteracts terrorism should be considered as the physical impact of staff and their action in accordance with the identified signs of terrorist threat that occurred while protecting national border.

It was found out that the term “force” used to counteract terrorism may refer to narrow and broad meaning. The narrow meaning implies only servicemen and

Ukrainian National Border Service officers, and the broad meaning involves the interacting departmental and institutional staff, local authorities and the population of border districts. The personnel and the operational capacities also refer to antiterrorist forces of the National Border Service.

It was discovered that mobile units reporting directly to the National Border Service, regional office mobile units (the National Border Service separate divisions of type C), and rapid reaction units (border Kommandantur of rapid reaction) belong to special National Border Service unit.

The author comes to the conclusion that among the personnel counteracting terrorism one should distinguish between the officers who protect the national border day to-day, perform their military service in border details or carry out some other acts connected with the everyday protection of national border within the operation of border detail and the officers who belong to rapid reaction units, who serve while deteriorating situation, including terrorist threat. Such units reinforce the main divisions of the national border protection. The officers of rapid reaction units may be considered the experts in counteracting terrorism because they receive special training and have special skills of action under difficult conditions, including the terrorist threat of national border and the ATO in the eastern Ukraine.

Besides the Ukrainian National Border Service staff, the representatives of interacting institutions, local officials and authorities, and the inhabitants of border districts are used in counteracting terrorism in broad meaning.

The Coordination group of antiterrorist activity was formed in order to create interaction between the Antiterrorist Center within the Security Service of Ukraine and the other subjects counteracting terrorism on issues relating to organization and conducting events on the prevention of terrorist signs and their cessation within the authority of the National Border Service, and coordination of antiterrorist activity of the National Border Service Administration structural units.

Keywords: *terrorism, counteracting terrorism, the National Border Service of Ukraine, border protection units, forces, special units, mobile units*